

پیرایش موسیقی باروک

(علم، هنر و قوانین اجرای زینت‌ها در موسیقی باروک)

حسین سمیعان

سرشناسه	: سمیعان، حسین، ۱۳۲۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: پیرایش موسیقی باروک: علم، هنر و قوانین اجرای زینت‌ها در موسیقی باروک/ حسین سمیعان.
مشخصات نشر: تهران	: هم آواز، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴-۱۱-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: موسیقی -- قرن ۱۸ م. -- تاریخ و نقد
موضوع	: Music -- 18th century -- History and criticism
موضوع	: هنر باروک
موضوع	: Art, Baroque
رده بندی کنگره	: ML۱۹۳/س۸پ۹ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	: ۷۸۰/۹۰۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۳۷۱۰۱۶

پیرایش موسیقی باروک

علم، هنر و قوانین اجرای زینت‌ها در موسیقی باروک

حسین سمیعان

آماده‌سازی و امور فنی پیش از چاپ و طرح جلد: همام قدسی • ویراستار: میترا پاکزاد • نت‌نگار: هم‌آواز

چاپ دوم: پاییز ۱۴۰۰ • شمارگان: ۳۰۰

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: افست گرافیک

ISBN: 978-600-7454-11-4

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴-۱۱-۴

نشر هم‌آواز: تهران، خیابان انقلاب، بین بهار و پیچ شمیران، پلاک ۴۰۰

طبقه دوم، شماره ۷، کد پستی: ۱۱۴۸۸۷۲۸۳۶

تلفن: ۰۹۹۱۲۳۷۷۹۱۵ - ۰۲۱-۷۷۶۱۲۹۲۱

nashrehamavaz info@hamaavaz.com

تمامی حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد به هر شکلی بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست

۵	درباره مؤلف
۷	از مؤلف
۹	پیشگفتار
۱۳	دینامیک
۱۶	ریتم‌ها
۱۷	آرتیکولاسیون
۲۳	نت‌های زینت
۳۰	نت زینت با نت قبل و بعد (Appoggiatura - آپوژیاتور)
۳۲	آپوژیاتور کشیده
۳۶	آپوژیاتور کوتاه
۴۲	نت‌های زینتی که از آپوژیاتورها مشتق می‌شوند
۴۸	موردنت
۵۸	تریل
۶۱	زینت‌ها روی نت فرمات
۶۲	زینت‌ها در سبک ایتالیایی (تغییرات اختیاری)
۷۲	زینت‌ها در سبک فرانسوی (تغییرات ثبت‌شده)
۷۷	قوانین (کاربردها)
۸۰	دستورالعملی برای موسیقی باخ و تلمان
۸۲	دستورالعملی از یوهان یواخیم کوانتس
۸۸	موومان‌های آهسته از سونات‌های سه صدایی
۹۵	زیاده‌روی و افراط در تزئین
۹۹	اجراکننده در قرن بیستم
۱۰۰	سخن آخر
۱۰۱	فهرست ادبیات (منابع ردیف اول)
۱۰۲	فهرست ادبیات (منابع ردیف دوم)

دینامیک

تعیین نشانه‌های دینامیک و ثبت آنها، به این دلیل که اجرای قطعات با سازهای مختلف و فضاهای اجرایی گوناگون همراه بوده، فقط در کتب آموزشی و تمرینی متداول بوده است. یوهان یواخیم کوانتس^۱ و لئوپلد موتسارت^۲ معتقد بودند که در موومان‌های آهسته، صداها باید با حجم صدای بسیار پایین شروع شوند و این حجم باید به تدریج افزایش یابد و در موومان‌های سریع، صداها باید با حجم صدای بیشتری شروع شوند و سپس از حجم آنها کاسته شود.

در موسیقی قرن هجدهم، می‌توانیم دینامیک را این‌گونه توصیف کنیم:

موومان‌های آهسته (Piano)

موومان‌های سریع (Forte)

هانس پتر اشمیت^۳ می‌نویسد که عصر باروک، عصر موومان‌های سریع با دینامیک قوی (*f*) بوده است. او معتقد است زمانی که در یک قطعه، علامت (*f*) قرار داده می‌شود، علامت (*p*) جای خود را به فورته (*f*) می‌دهد.

کارل فلیپ امانوئل باخ^۴ می‌نویسد که تم‌ها در موومان‌های سریع باید همیشه فورته نواخته شوند؛ مخصوصاً در فوگ‌ها^۵. همه فواصل نامطبوع^۶ و بیگانه باید توسط (*f*) مشخص شوند. وقتی که جملات موسیقی دوبار تکرار می‌شوند، بار دوم «P» (پیانو) اجرا می‌شود و عموماً «P» در جمله‌های تکراری حالت اکو به خود می‌گیرد؛ به خصوص، در قطعات موسیقی با حال و هوای رقص. به طور مثال، قسمتی از قطعه‌ای که در گام مینور نواخته می‌شود یا

1. Johann Joachim Quantz: دستورالعملی برای نواختن فلوت تراورس، برلین ۱۷۵۲، انتشارات فاکسی میل، چاپ سوم از سال ۱۹۷۶ در انتشارات ها. ال. گرال، فرانکفورت / ام.

2. (Leopold Mozart): لئوپلد موتسارت، راهنمای آموزش اصولی ویلن، آکسبورگ ۱۷۵۶.

3. Hans Peter schmitz : هنر تزیینات در قرن هجدهم، چاپ چهارم، انتشارات پرن رایتز، (Bärenreiter) صفحه ۱۵ : کابل، ۱۹۸۳.

4. C.Ph.E.Bach: مراجعه به باورقی شماره ۱ صفحه ۸.

5. Fugue: فوگ، یک تم موسیقی است که در تنالیت‌های مختلف یک قطعه به گوش می‌رسد.

6. (Dissonanz): دیسونانس یا فواصل نامطبوع فواصل دوم کوچک، هفتم بزرگ.

واریاسیونی^۱ از یک تم، از آن جمله است. حرکت‌های آهسته و نت‌های پایانی همیشه به صورت پیانو اجرا می‌شوند. از این رو، علامت فورته^۲ بعدی واضح و رساتر به نظر خواهد رسید.

مثال شماره ۱:

ی.س. باخ سونات در می مینور برای فلوت و کانتینو، BMV1034، قسمت چهارم، میزان اول تا سوم، انتشارات بزن رایتر، ۱۹۶۶

در موومان‌های سریع، تکرار پاساژها^۲ بدون تغییر و به صورت ناگهانی به شکل پیانو (P) اجرا می‌شود تا حالت اِکو حاصل شود (Terrassendynamik، حالت اجرایی از موسیقی)^۳.

مثال شماره ۲:

۱. واریاسیون (Variation): یک تم موسیقی که از لحاظ ملودی، هارمونی و ریتم تغییر می‌کند.

۲. پاساژ (Passage): اتصال خط ملودی بین فواصل گام.

۳. Terrass: تراسهایی که مانند پله روی هم قرار گرفته‌اند "P" - "f" / "P" - "f".

7

Fl.

Vln. 1

Vln. 2

Vla.

Vc.

Pno.

p cresc. *f* *p* *f* *p*

6

12

Fl.

Vln. 1

Vln. 2

Vla.

Vc.

Pno.

p cresc. *f* *p* *f* *p*

6 7

ریتم‌ها

ریتم یکی دیگر از مباحث موسیقی آهنگسازان عصر باروک است که غالباً توسط نوازندگان عوض می‌شد و تغییر آن را نوعی زینت در اجرای موسیقی می‌دانستند. در آن دوره حرکت‌های ساده را در موومان‌های آرام و آهسته و در تکرارها، با ریتم‌های پیچیده اجرا می‌کردند. شیوه نگارش در واحد چنگ (♩) یا دولا چنگ (♩♩) ضرب‌ها به این صورت بود:

مثال شماره ۳:

درحالی‌که، همان ریتم ساده را به صورت نقطه دار اجرا می‌کردند:

مثال شماره ۴:

(شیوه فرانسوی)

آنها این روش را نابرابری / ناهم‌وزنی / ناهمسانی^۱ نامیدند. این نحوه اجرا در ابتدا از فرانسه آغاز شد. ایتالیایی‌ها شیوه نگارش مشابهی را به وجود آوردند که در اجرا متفاوت بود:

مثال شماره ۵:

(شیوه ایتالیایی لمباردی)

اجرای «ناهمسان» در آلمان هم رواج یافت.

مثال شماره ۶:

(نرم و به صورت چنگ نقطه‌دار اجرا شود)

ژ. هوتتر لو رومن (J.Hotteterre le Romain): سوئیت شماره ۲ قطعه‌ای با ۲ دیسوموزت

میزان ۱-۷ Musette نوعی رقص فرانسوی است که کمی تند و در ۳/۴ اجرا می‌شود و نتِ باس

کشیده‌ای آن را مانند نی‌انبان همراهی می‌کند، Muziekuitgeverijxijet آمستردام

۱. Inegalite: نابرابری

گرچه در اروپا، موسیقی از قرن‌های دوازدهم و سیزدهم میلادی مکتوب شده و دورهٔ رنسانس را نیز طی کرده است؛ اما پایه و اساس موسیقی کلاسیک کنونی جهان، موسیقی عصر باروک است. در این عصر، علم آهنگسازی شکوفایی شگفت‌انگیزی داشته و نوازندگی و خوانندگی هم به همان اندازه پیشرفت کرد و به حد اعلای خود رسید.

زیربنای نوازندگی در دوران کنونی، از طریق کتاب‌های درسی دوران باخ، لئوپولد موتسارت، کوانتس و جمینیانی به شکل زنجیروار به نسل‌های ما و پیش از ما رسیده و سعی معلمان و استادان بر این بوده که این اطلاعات را به نسل‌های بعد منتقل کنند.

در کتاب پیش روی، مجموعهٔ این اطلاعات از معتبرترین کتب علمی دورهٔ باروک و همین‌طور از پایان نامه‌ها و دانش‌نامه‌ها، رساله‌ها و به‌خصوص از کتب موسیقی‌دانان و استادان موسیقی باروک زمان حال و سه قرن گذشته تهیه شده است.

گردآوری گزیده‌ای از آرایش موسیقی در دورهٔ باروک، که توسط مؤلف و همین‌طور همکاران وی در این کتاب آمده است، می‌تواند ترمشق خوبی برای شروع فراگیری «پیرایش موسیقی» آن دوره باشد.

در عصر کنونی، هنگامی که نوازندگان و خوانندگانی را می‌بینیم که اجرا و گفتمان موسیقایی‌شان محتوایی کارآموده، قابل فهم، پررنگ، راحت و ساده، دل‌نشین و جذاب دارد، درمی‌یابیم که آنان با در نظر گرفتن تمام نکاتی که در این کتاب به آنها اشاره و درباره‌شان بحث شده، موسیقی خود را اجرا می‌کنند.

مطالعهٔ این کتاب می‌تواند شروع پژوهشی جامع‌تر برای دوست‌داران موسیقی باروک و نوازندگان و خوانندگان جوانی باشد که می‌خواهند اجرای خود را بر اساس مبنای علمی گذشته، با ساختاری شخصی و نه تقلیدی ارائه دهند.

